

Külön figyelmet érdemel, hogy a szerző összegyűjtötte azoknak a diákoknak, egyetemistáknak az életrajzát, fényképeit is, akik egykor Szabadkán vagy a környékbeli településeken éltek rövidebb-hosszabb ideig és itt kerültek kapcsolatba a haladó szellemű ifjúsággal, vagy éppen ők hozták magukkal a forradalmi szellemet; itt lettek tagjai a JKISZ-nek, vagy a Jugoszláv Kommunista Pártnak, a népfelszabadító háborúban pedig néphőssé váltak. Az alapvető tudnivalók igényével ír a szerző Danilo Damjanović-Danić, Djuro Dulić, Djoko Jovanić, Božidar Jovanović, Aleksa Maksimović, Milutin Morača és Radoje Vujošević-Rista néphősökről.

Összesen huszonkét munkásmozgalmi harcosnak, forradalmárnak, néphősnek állított emléket és jelentette meg fényképét Milan Dubajić.

A levéltári anyag ismeretét igazolja a könyv harmadik része, az 1919-től 1945-ig terjedő időszakra vonatkozó okmányok válogatása és megjelentetése.

A bácskai, bánáti, baranyai szociáldemokrata szervezetek kongresszusa 1919-ben Szabadkán, a JKISZ megszervezése 1919-ben, a munkásmozgalmi harcosai ellen hozott bírósági ítéletek, a választási események, a sztrájkok, a május elseje megünneplése, a nők, ifjak szervezkedése, a frakciózás elleni harc, jelentések a JKP szabadkai szervezetének munkájáról, a faszizmus elleni harc írásos bizonyítékai, az 1941-ben hozott ítélet a népi forradalom szervezői, harcosai ellen, a népfelszabadító bizottság felhívása, a VIII. vajdasági rohambrigád harcosainak eskütételi szövege teszi teljessé a kiadványt.

A szerző huszonkilenc olyan forrásmunkát sorol fel, mely egyben útmutatásul is szolgál azoknak, akik nagyobb betekintést szeretnének kapni tartományunk nemzeteinek és nemzetiségeinek harcába.

URBÁN JÁNOS

MINDENNAPI ÉLETÜNK

Dr. FERENC BODROGVÁRI: *Slobodno vreme i sloboda*.
Radnički univerzitet „Veljko Vlahović”, Subotica, 1976.

Bodrogvári Ferenc, az úvidéki egyetem filozófiatanára a mindennapi élet kérdéseinek szentelte második könyvét. (Első könyve, a Marcuse filozófiáját tárgyaló doktori értekezése csak ezután jelenik meg.)

A könyv címe a szabad idő és szabadság fogalmát kapcsolja össze, de maga a mű a mindennapi élet legfontosabb kérdéseinek az elemzését adja. E munka tehát egyúttal több is, mint amennyit a cím ígér és bizonyos vonatkozásban kevesebb is. Több azért, mert az egész kérdéskör filozófiai alapjainak és alapkérdéseinek a beható elemzését adja és talán kevesebb is, mert e kérdés megalapozásával és módszertani vizsgálatával csak az első lépéseket tette meg ebben az irányban.

A mindennapi élet tematikája oly gazdag, hogy azt csak a monografiák sorával lehet teljesen kimeríteni. Szerzőnk is tudatában van ezzel, ezért egy folyamatos filozófiai kutatás első eredményeit tárja elénk. Olyan alkotást kapunk tehát, amely a maga szerves folytatását ígéri és csak a későbbi tanulmányok sorával nyeri el teljesebb és befejezettebb formáját.

Könyve a marxista humanizmus konkrét példáját adja. Filozófiai elemzést ad a mindennapi életről és azokról a kérdésekről, amelyek e témakörhöz tartoznak. E kérdések vizsgálata nemcsak ezért fontos, mert legteljesebb mértékben feltárja a marxista filozófia új lehetőségeit és fejlődési távlatait, hanem azért is, mert ez teszi számunkra lehetővé, hogy felmérjük a konkrét társadalmi haladás helyzetét és problémáit.

A társadalmi fejlődésnek a jellegét és értelmét nemcsak a társadalmi keretek és feltételek változásai adják meg, hanem az ember mindennapi életének a változásai és alakulásai is. A mindennapi élet s a magánélet szférája sajnos ez ideig még igen keveset változott és ez a terület az, ahol a történelmi változások a legkisebb mértékben mérhetők le és ellenőrizhetők. Hogy az embereknek milyen a családi életük és magánéletük, milyen gondok és örömök jelentik számukra az élet fordulatait, azt a filozófia még nem vizsgálta olyan alaposan és rendszerességgel, mint ahogy azt méltán megérdemelné. A mindennapi élet vizsgálata eddig csak az irodalom sajátos területe volt. Most a filozófián a sor, hogy felfedezze ezt a majdnem elveszettnek hitt tartományt.

Bodrogvári Ferenc könyve a marxizmus új útjainak és lehetőségeinek a jegyében született és abba az irányzatba kapcsolódik, amely az emberi élet alapkérdéseit veti fel egyre teljesebb és mélyebb kutatások formájában. Ez az emberközpontú filozófiai irányzat mindennapi életünkön méri fel a maga kutatási és elemzési eredményeit és lehetőségeit. A kérdés tehát az, hogy mit tudunk ma elmondani az ember mindennapi életéről és hogyan segíthetünk neki e téren. Ez a kérdés mint jelszó és program lehetne e könyv módszertani és elvi mottója is.

A mindennapi élet vizsgálatának nemcsak az a mércéje és a hivatása, hogy mindennapi gondjainkat, kételyeinket és esendő emberi mivoltunkat a világ elé tárja, hanem az is, hogy elemzések révén feltárja az utat a felszabadulás felé. Aki elolvassa e könyvet és végiggondolja mindazt, amit a szerző nagyon is komolyan, őszintén és teljes felelősséggel elmond, az akaratlanul is azt állapítja meg, hogy az emberek többségének az élete nagyon is szomorú, szürke és boldogtalan.

Sokszor nem tudnak szabadulni azoktól a korlátoktól, akadályoktól és önpusztító előítéletektől, amelyek oly fájdalmasan ölelik és szövik át életünket. Ez szükségszerűen hozza létre azt a helyzetet, hogy emberi mivoltunkban félig gépek, félig állatok vagyunk és a legtöbbször csak ősi-természeti mivoltunkban emberek. A munka nehéz, fárasztó és idegromboló. A pihenés céltalan, üres és emberhez nem méltó körülmények közt folyik. Az alkohol pedig csak elkábítja mindennapjaink felsajgó fájdalmát.

A munka utáni fáradtságot nem az igazi pihenés és felszabadulás oldja fel, hanem egy újfajta kábulat és zsibbadás. S aki az alvásban keresi a pihenést és a feloldozást, az másnap hajnalban az egyik fáradtságból és kábulatból a másikba ébred és rohan az új munka felé. Mindez olyan, mint egy zárt kör, amelynek a változatait az egyre kevesebbre szabott pihenési időben a kocsma, a kártya, az unalmas klubok, sportmérkőzések és a televízió mesterségesen felszított izgalmi jelenti.

Az ilyen emberi élet eredményezi azt, hogy az ember sehol sincs otthon és a saját bőrében sem érzi jól magát.

Bodrogvári Ferenc könyve éppen azt tárja elénk, hogy az ember élete miért ilyen és miért nem lehet szebb és boldogabb. Miért vergődik folyton a maga teremtette csapdákból és gödrökben? Miért nem látja sokszor azt, ami az orra előtt van, és miért keresi azt, ami a távoli és bizonytalan jövőben sem lelhető meg?

A boldogtalan ember mindig az irodalom nagy témája volt. És most abba a korból léptünk, amikor az ember boldogtalansága, hontalansága és mindennapi fájdalma a filozófia lelkiismerete kezd lenni. A filozófia is egyre nagyobb aggodalommal, felelősséggel és jövőt kutató nyugtalansággal fordul a mindennapi élet és az egyszerű dolgok problémái felé. És ott, ahol a helye-

sen feltett kérdések nyomán kialakul egy társadalmi lelkiismeret, hamarosan létrejön egy olyan társadalmi gyakorlat is, amely a feltett kérdések, kételyek és emberi szükségletek megoldása felé tör.

A filozófia igazi hivatása pedig az, hogy a kor lelkiismerete és egyre szigorúbb kritikai önvizsgálata legyen. A kor józan és kemény kritikai szava, amely egyre nagyobb kihatással lehet a társadalmi gyakorlat folyamatára. Azáltal válik társadalmi gyakorlattá, hogy az igazi és lényeges kérdésekre keres igazi feleletet és e kérdések feltevésével, a válaszok keresésével sürgeti az igazi történelmi távlatú megoldások létrejöttét.

Ez a mű e filozófiai gondolkodás jellegét és módszerét fejezi ki. Célja az, hogy a további kutatások, kritikai elemzések és viták segítségével vitákat keltsen a témakör filozófiai problémáiról. E mivoltában nemcsak egy megtett út eredményeit adja, hanem útjelző is a további kutatások felé.

Bodrogvári Ferenc szerbhorvát nyelven írta könyvét. Reméljük azonban, hogy néhány év múlva létrejönnek azok a társadalmi feltételek is, amikor az ilyen és a hozzá hasonló könyveknek is meglesz a magyar olvasótábor, s magyar nyelven is érdemes lesz majd filozófiai, szociológiai, politikai vagy esztétikai könyveket írni és kiadni. Tanulmányát ezért tartjuk fontos és úttörő munkának.

DÉSI ÁBEL

EGY NAGYSZABÁSÚ VÁLLALKOZÁS KEZDETE

PENAVIN OLGA—MATIJEVICS LAJOS — MIRNICS JÚLIA: *Bácsstolya és környéke földrajzi neveinek adattára.*

Hungarológiai Intézet, Újvidék, 1975.

Örvendetes jelenségnek vagyunk tanúi: a közelmúltban a Hungarológiai Intézet kiadásában két jelentős nyelvészeti munka jelent meg. Az egyiket, Penavátz Antal könyvét novemberi számunkban már ismertettük, a másikról, Penavin Olga—Matijevics Lajos—Mirnics Júlia *Bácsstolya és környéke földrajzi neveinek adattára* című könyvéről pedig az alábbiakban szólunk.

A vajdasági helységek földrajzi nevei rendszeres gyűjtésének gondolata 1965-ben vetődött fel a három szerző között, ezt megelőzően is volt gyűjtés, de ezek csak szemináriumi munkák formájában történtek. A spontán gyűjtés kezdete egybeesik dr. Penavin Olga főiskolai tanárkodásának kezdetével és folytatódott az egyetemen is: a szemináriumi és szakvizsgai dolgozatok mellett a tanszék hallgatóinak vidéki nyelvi-néprajzi kirándulásai is gazdagították a gyűjteményt. Az így begyűlt anyag ösztönzőleg hatott egy nagyobb méretű vállalkozásra, melynek eredménye ez a könyv is.

„Bármiféle elnevezés oka végső fokon gyakorlati szükségességre vezethető vissza: az ember az anyagi és szellemi világ vele kapcsolatba kerülő alkotórészeit egymástól minél pontosabban meg akarja különböztetni” — mondja Lőrincze Lajos a *Földrajzi neveink élete* c. tanulmányában. A földrajzi nevek keletkezésének oka is gyakorlati: az ember tájékozódni akar a tájban, és ezt